

SVIAGRÍSS — KONUNG ADILS' GULDRING

AV

BIRGER NERMAN

Adils, den mäktige konungen av Ynglingaätten, som enligt min bestämning dött omkring år 575 och fått sin gravplats i den största, längst bort ifrån kyrkan belägna av kungshögarna vid Gamla Upsala, hade enligt sagotraditionerna tre »kostgripar»: hjälmen Hildisvín (Hildigoltr), brynjan Finnzleif och guldringen Sviagríss. Hjälmen bör givetvis tolkas som tillhörande den från 500- och 600-talen välkända typ, vars kam varit försedd med en vildsvinsbild. Brynjan anger sig vara ett arv efter en Finn, som icke är närmare känd.

Men erbjuda dessa namn inga svårigheter, frågar man sig: »Hur har en guldring kunnat benämnas 'Sveagrisen', d. v. s. 'Sveavildgalten'?»

Någon närmare beskrivning av Sviagríss' utseende finnes icke i den gamla litteraturen, och av vad som berättas om den kunna inga närmare slutsatser dragas. Vi minnas av Snorre-Eddan¹ och Rolf krakes saga,² att, när Rolf krake, som gästade Adils, med danskarna flyr till häst utmed Fyrisvallarna, förföljd av Adils och hans män, har Rolf av sin moder Yrsa, Adils' gemål, fått ett horn, fyllt med Adils' guldskatter. När svearna komma nära danskarna, tar Rolf en del av guldet ur hornet och kastar ut det på marken. Adils ber emellertid svearna fortsätta. Då griper Rolf själva Sviagríss och kastar ut den. Den girige Adils böjer sig nu ned och fångar upp ringen med sitt spjut. »Nu har jag svinböjt den mäktigaste bland svearna», utropar Rolf, som enligt Snorre-Eddan lyckades uppehålla Adils med denna manöver och komma undan, medan han enligt Rolfssagan vänder hästen och ger Adils ett svårt hugg, så att denne måste föras bort, samt återtar Sviagríss och fortsätter sin färd. Av denna skildring

¹ Finnur Jónssons ed., Köbenhavn 1931, sid. 140 ff.

² Finnur Jónssons ed. (= Samfund til udgivelse af gammel nordisk litteratur, nr 32), Köbenhavn 1904, sid. 89 ff.

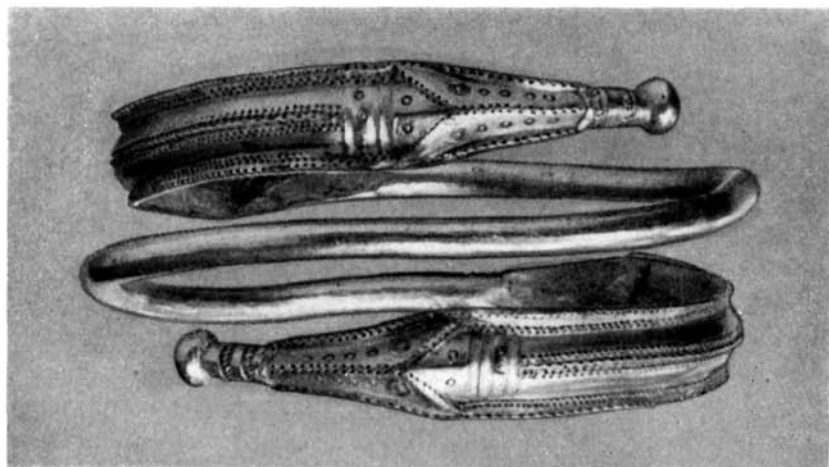

Fig. 1. Guldarmring. Bredinge, Kastlösa sn, Öland. 1/1.
Gold arm ring, Bredinge, parish of Kastlösa, Öland 1/1.

se vi endast, att Sviagríss måste vara en större ring, en armring eller en halsring.

Snorre-Eddan har emellertid en anmärkningsvärd uppgift om Sviagríss: den har gått i Ynglingaätten från far till son — »er átt hqfðu langfeðgar Aðils». Ringen skulle alltså vara gammal vid 500-talets mitt.

Gå vi till det arkeologiska materialet, äga vi verkligen under en viss del av forntiden — och endast då — guldringar, som sluta i vildsvinshuvuden. Det är större delen av de s. k. djurhuvudringarna; ett mindre antal exemplar i gruppen avbilda uppenbarligen andra djur. I fig. 1 se vi en sådan vildsvinsring, funnen vid Bredinge i Kastlösa sn på Öland (Stat. Hist. Mus. inv.-nr 1946). De ifrågavarande ringarna äro vanligen upprullade i spiral och ha då varit armringar, men äro stundom uträtade och ha då kanske tjänstgjort som halsringar.

Dessa ringars tid är i vårt sammanhang anmärkningsvärd: de tillhöra tiden omkring år 300 och 300-talet e. Kr.

Det skulle onekligen passa utmärkt, att den i Ynglingaätten bevarade släktklenoden Sviagríss vore en sådan ring, på 500-talet ett par hundra år gammal. I så fall har det säkerligen varit ett särskilt förnämligt exemplar av gruppen.

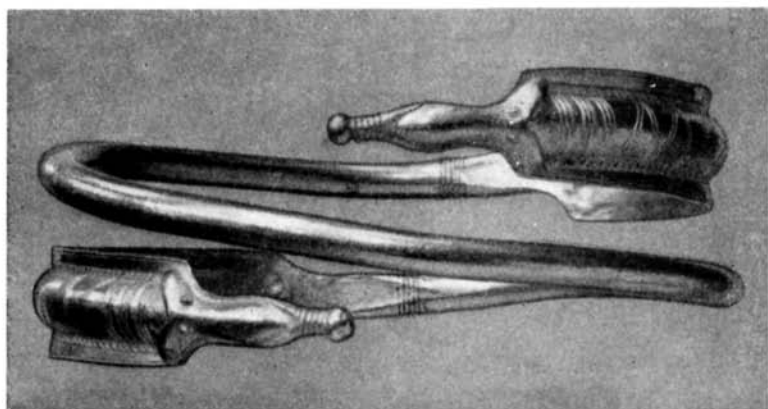

Fig. 2. Guldarmring. Tuna, Hjärsta sn, Uppland. 1/1.
Gold arm ring, Tuna, parish of Hjärsta, Uppland 1/1.

Men varför har ringen kallats »Sveavildgalten»?

Det bör här framhållas, att dylika ringar ingenstädes utom på Gotland äro så vanliga som i Uppland (7 ex. kända ifrån vartdera landskapet); i fig. 2 se vi en sådan ring, funnen vid Tuna i Hjärsta sn (Stat. Hist. Mus. inv.-nr 8885). Kanske ha dylika ringar därför på sina håll blivit benämnda »sveavildgaltar», och när så småningom det berömdaste exemplaret, tillhörigt Ynglingaätten, blivit det enda — eller nästan enda — bevarade, har för detta exemplar appellativet »sveavildgalten» övergått till ett egennamn Sviagríss.

SUMMARY

BIRGER NERMAN: Sviagríss — King Adils' gold ring.

The author attempts to prove that one of the famous rings in the Nordic sagas — Sviagríss, »Svea wild boar», which was in the possession of King Adils, who died in about the year 575, and was probably buried in the largest of the Kings' Mounds situated farthest from the church at Old Upsala, was a so-called animal-head ring; the ends of these rings usually terminate in wild boars' heads (fig. 1). The rings in question — usually arm rings — are peculiar to the period about the year 300 and to the 4th century A. D., which tallies well with the statement in the Snorre-Edda, that Sviagríss had long been in the possession of King Adils' family. Such rings are particularly common in Uppland (fig. 2) and in Gotland. In some places they may therefore have been called »Svea wild boars», and the most famous specimen may gradually have become the special »Sviagríss».